

FEATURES OF THE ISLAMIC BANKING SYSTEM

Korol M.

*PhD of Economics, Associate Professor
State Higher Educational Establishment "Uzhhorod National University"
Uzhhorod, Ukraine*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІСЛАМСЬКОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Король М.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Ужгород, Україна*

Abstract

The article analyzes the peculiarities of the functioning of the Islamic banking system. In particular, the dynamics of development of Islamic banking institutions is considered. Describes the financial instruments used in Islamic banking and describes the leading centers of Islamic banking in 2019.

Анотація

В статті проаналізовано особливості функціонування ісламської банківської системи. Зокрема, розглянуто динаміку розвитку ісламських банківських інститутів. Описано фінансові інструменти, які використовуються в ісламській банківській справі та охарактеризовано провідні центри ісламського банкінгу 2019 року.

Keywords: Islam, banks, banking system, Islamic economy.

Ключові слова: іслам, банки, банківська система, ісламська економіка.

Введення. В останні 50 років країни, в яких переважно сповідується іслам, активно розробляють власну концепцію соціально-економічного розвитку. Ця концепція являє собою принципово інший підхід до організації системи господарського життя, який за своїми етичними, правовими й економічними установками істотно відрізняється від принципів і цінностей, що лежать в основі економіки індустріально розвинених країн. Одним з інститутів господарської системи ісламу є ісламські банки – особлива форма організації фінансового бізнесу, за якої послуги надаються клієнтам на безвідсотковій основі.

Метою дослідження є аналіз світоглядних та структурних особливостей ісламської банківської системи.

Матеріали та методи дослідження. Світовий досвід стверджує, що релігійні переконання мусульман, іудеїв, християн були проти використання банківського позичкового відсотка та лихварства. Проте, після зятятої боротьби з цими заборонами католицька церква за часів папи Льва X пішла на часткові поступки, дозволивши лихварство під заставу, а іудеям дозволила під мізерний відсоток видавати кредит верствам населення з середнім рівнем достатку.

Іслам – наймолодша релігія у світі, в той час є другою за величиною у світі з понад 600 мільйонів послідовників. Питання, яке може законно задати будь-який досліджувач ісламського банкінгу, полягає в тому, що заборона ісламу проти риби становить щонайменше 1400 років, тоді як ісламські банки з'явилися в середині 1970-х. Чому ісламсь-

кому світу знадобилося стільки часу, щоб придумати альтернативу відсоткам? Відповідь ґрунтується на історичних фактах, які ми намагатимемося подати нижче.

Прототипи ісламських банківських установ даються першими днями ісламу та піднесенням Ісламської імперії (Золота доба ісламу). Бум внутрішньої і зовнішньої торгівлі товарами призвів до створення таких ісламських фінансових інструментів як депозити, грошові перекази тощо. Пізніше європейці переймуть ці мусульманські практики і продовжать їх розвивати надалі. Проте, з послабленням Ісламської імперії, ці практики замінюються західною фінансовою моделлю.

Базові положення ісламської економіки були сформульовані в Корані та знайшли своє відображення в економіці Арабського халіфату – це уявлення про працю як джерело добробуту, про власність, про справедливий перерозподіл матеріальних благ через обов'язкові та добровільні пожертви, сплату податків, систему успадкування майна, тощо. Так само, результати економічної діяльності оцінюються не лише з позиції кількісних показників, але і з позицій відповідності певним моральним засадам [1].

Не можна не погодитися з науковцями, які стверджують про те, що мусульмани зробили великий внесок у розвиток банківської практики, оскільки за часів Ісламської імперії існувала [2]:

- добре розвинена для свого часу законодавча система, яка містила, зокрема, чіткі правила, що регулювали усі операції;
- потужна судова система, яка була здатна забезпечити виконання всіх законних договорів;

- різні види комерційних паперів та банкнот, які були широко вживані, такі як векселі (reqaahal-sayarifah), переказні векселі (suftaja) та sukuk;

- ліцензовані банкіри, які мали офіси чи агентства в різних частинах Ісламської імперії та приймали депозити, привласнювали борги (хавала), обмінювали гроші, випускали банкноти та виконували багато інших послуг.

В основі діяльності ісламського банку закладена ідея того, що всі операції мають здійснюватися на основі принципів шаріату, при цьому відповідальність розподіляється рівномірно між суб'єктами відносин, а прибуток вважається законним, якщо він є особистим внеском у вигляді капіталу, праці та досвіду. З точки зору Корану і шаріату «риба» (заборона стягнення позичкового відсотку і лихварства) – найтяжчий гріх. В ісламі вітається отримання прибутків, проте засуджується використання відсотка в якості отримання прибутку, оскільки це не супроводжується створенням продукції, а отже і не може покращити якість життя суспільства.

В постанові Ради Ісламської академії правоведення (фікха) № 10 «Про банківські операції і ведення операцій» чітко зазначено, що будь-яке збільшення розміру кредиту або введення позичкового відсотку по ньому вважається різновидом лихварського відсотку («риба»), що заборонено шаріатом. В якості альтернативи пропонуються операції, які забезпечують грошовий обіг відповідно до норм шаріату і економічних принципів ісламу [3].

Головною відмінністю парадигми діяльності ісламських банків, як вважає Л. М. Рябініна, є їх фінансове посередництво, а не кредитне, що притаманне універсальним традиційним банкам. Ми розділяємо цю думку, яка до переваг діяльності ісламських банків як фінансових посередників відносить можливість використання спочатку безплатних пасивів і наявність повного контролю за цільовим використанням наданих банком коштів, а серед недоліків – наявність надлишкової ліквідності та неможливість вкладень у боргові зобов'язання, як це роблять традиційні банки [4].

Термін «ісламська фінансова система» з'явився в середині 1980-х років. Вона включає в себе наступні інститути:

- ісламські банки, куди відносять як повноцінні банківські підрозділи, так і «ісламські вікна» звичайних банків,
- ісламські фінансові інститути, що не є банками (ісламські лізингові та факторингові компанії, фінансові компанії тощо),
- ісламське страхування (такафул),
- ісламський ринок капіталу та його учасники,
- ісламська фінансова інфраструктура (платіжна система, скрінінгова система, регулюючі органи, науково-дослідні організації тощо) [5, ст. 11].

Ісламські банки є найважливішими елементами ісламської фінансової системи, які виконують аналогічні функції, що і звичні для нас традиційні банки: забезпечують діяльність національної платіжної системи та виступають в ролі фінансового посередника. Ісламський банк поводить, з одного боку, як адвокат вкладників, а з іншого боку – як партнер потенційних інвесторів. Відносно підписання договорів з інвесторами, то ісламський банк визначається як один із партнерів договору. Максимізація прибутку – не мета. Прибуток приходить тоді, як економіка переходить у здоровий етап. Інструментом реалізації цього є ісламський банк, функціями якого є, зокрема, зробити ефективність та справедливість додатковими цілями, а не конфліктуєчими [6].

Ісламські банківські установи не варто розглядати виключно за географічним походженням їх капіталу, а в першу чергу їх варто розглядати за принципами діяльності. Іслам не забороняє отримання прибутку, а заборона накладається виключно на отримання фіксованого прибутку, що не залежить від результату.

Один з найвеличніших економічних теоретиків П. Самуельсон дуже влучно висловився відносно нульової ставки відсотка в ісламських банках: «Нульова ставка відсотка трохи нагадує «абсолютний нуль температури» у фізиці. Ми можемо собі уявити, як наблизитися до цього, але навряд чи можемо уявити, що насправді відбувається. Мислення є поверхневим, якщо стверджувати, що інтерес є виключно грошовим явищем хижачького капіталізму» [7].

Ісламські банки в своїй продуктивній лінійці використовують широкий спектр різноманітних фінансових інструментів, створюючи тим самим значний синергетичний ефект, який позитивно впливає на стійкість банківської системи загалом.

Охарактеризуємо основні фінансові інструменти, які є своєрідними родзинками ісламської банківської системи:

– **мудароба** – це угода, згідно з якою клієнт передає, а банк приймає грошові кошти з подальшим їх інвестуванням у торгівлю, промисловість чи сільське господарство. Дана угода є аналогом традиційного банківського депозиту, її унікальність полягає в наперед відомому спрямуванні цих коштів [8]. При цьому, у випадку збитків клієнт весь ризик бере на себе, у випадку прибутку він пропорційно розподіляється між учасниками угоди.

– **мурабаха** сприймається більшістю вчених шаріату як допустимий спосіб фінансування роздрібного банкінгу. Відстрочена оплата товару сприяла фінансуванню, зокрема, таких активів як транспортні засоби та навіть нерухомість. Мурабаха була успішною також завдяки короткому періоду фінансування та малим розмірам фінансування. Розвиток фінансування мурабаха нерухомості було більш складним через обмеження шаріатом можливості встановити ціну наперед та через більш тривалі терміни та більші суми, що беруть участь у транзакціях [9].

– **мушарака** – це різновид операцій, коли банк здійснює фінансування не стягуючи відсотка, проте бере участь у розподілі отриманого прибутку в залежності від розміру внесків на основі договірних обов'язків, де обумовлюються всі деталі проекту: термін, вид бізнесу, умови його реалізації, графік розподілу прибутків та збитків [10, с. 42 - 52].

Мудароба та мушарака називають стовпами ісламського банківництва.

- **іджар** – це довгострокова оренда. Дана угода є аналогом традиційної для нас лізингової операції [11].

– **іджар ва-іктіна** – це угода, згідно з якою орендар має можливість, сплативши орендні виплати, стати власником орендованого майна.

– **кард-аль-хасан** – це безвідсоткова позика, видана особі та організації, що має бути повернута в заздалегідь обумовлений термін. Банк може видати таку позичку уряду чи організації за цільовим призначенням: будівництво заводів, фабрик, доріг тощо [8].

– **сукук** – це ідеальний інструмент з точки зору ісламських інвесторів, який може бути двох типів: ісламські облигації та ісламські сек'юритизації. Він не є боргом, а часткою реальних активів, які торгуються на вторинному ринку. Даний ринок є відносно молодим, займає всього 1 % світового ринку. Домінуюче положення займає Малайзія (70%), Катар (14,7%), ОАЕ (4,9%), Індонезія (3,7%) [12]. Сукук ще називають основним провідником інтернаціоналізації ісламських фінансів.

Особливості вищезазначених ісламських операцій, угод обумовлені неекономічними потребами, а виключно необхідністю їх відповідати ісламу. Але, в будь-якому випадку, всі ісламські фінансові інструменти мають аналог з-поміж традиційних інструментів не ісламських фінансових установ.

Концепція ісламського банкінгу існує кілька десятиліть. Перша спроба створення ісламської фінансової установи відбулася в Пакистані наприкінці 1950-х років із створенням місцевого ісламського банку в сільській місцевості. Деякі благочестиві поміщики, які здавали кошти без жодних відсотків, а потім позичили дрібним землевласникам на сільськогосподарський розвиток, ініціювали експеримент. Позичальник не сплачував відсотки за авансовий кредит, але для покриття операційних витрат банку стягувалася невелика плата. Плата була набагато нижчою, ніж відсоткова ставка. Незважаючи на те, що досвід був обнадійливим, за його невдачу відповідали два основні фактори. По-перше, орендодавці вкладників розглядали вклади як разову подію. Зі збільшенням кількості позичальників розрив між наявним капіталом та необхідним кредитом став величезним. По-друге, співробітники банку не мали повної автономії щодо його діяльності; вкладники виявляли значні інтереси у тому, як їхні гроші були позичені [13].

Можуть статися випадки, коли сам проект є виправданим, проте загальні економічні обставини можуть призвести до його остаточного провалу. У

цих випадках банк виконує функції амортизатора і весь тягар провалу лягає на його плечі.

Першим визнаним комерційним банком, який функціонував по ісламських принципах, вважається банк NasserSocialBank, що був заснований у 1971 році в Єгипті [5, с. 41]. Капітал його був створений з виділених коштів президента республіки, а в статуті банку чітко було зазначено, що він був безпроцентним, метою створення якого є розширення соціальної солідарності серед громадян та створення компетентного та справедливого суспільства [2].

У 1972 р. після припинення дії Бреттон-Вудської системи та враховуючи наслідки фінансових втрат експортерів нафти король Саудівської Аравії Аль-Файсал звернувся в Організацію ісламського співробітництва (Organisation of Islamic Cooperation) з проханням створити міжнародний ісламський банк і як наслідок з'явився **Ісламський банк розвитку** (IDB, Islamic Development Bank). Він розпочав свою діяльність в місті Джидда (Саудівська Аравія) 20 жовтня 1975 р., членами якого наразі є 57 держав-учасниць Організації Ісламської конференції (нині Організація ісламського співробітництва). Функції групи Ісламського банку розвитку полягають в фінансуванні проектів економічного і соціального розвитку в країнах-членах. Банк здійснює свою діяльність, ґрунтуючись на законах і принципах шаріату.

Ця подія стала поштовхом до розвитку ісламських фінансів і в наступні 35 років було створено ряд ісламських фінансових установ. Цей процес умовно можна поділити на такі етапи [14]:

1) під час *першого етапу 1975-1979* рр. було створено 20 установ – 12 банків, 5 фінансових та інвестиційних компаній, 2 такафули та 1-ну лізингову компанію.

Найбільшим за обсягом капіталу та активів став BankTejarat (Іран) – 326 млн. та 59 млрд. дол. відповідно. Dubai Islamic Bank був найбільшим за обсягом депозитів – 16 млрд. дол., а також за рівнем прибутку – 430 млн. дол.

Загалом усі інститути, створені в цей період, володіли капіталом у розмірі 2,5 млрд. дол., активами – 101 млрд. дол., депозитами – 38 млрд. дол. та прибутком у обсязі 969 млн. дол. Загальний обсяг активів в 39 разів перевищував обсяг капіталу.

2) На *другому етапі з 1980 – 1984* рр. було створено ще 45 установ, з яких 30 – банки, 12 – фінансові та інвестиційні компанії, та 3 - такафули.

Найбільшим був Ісламський банк Катару (Qatar Islamic Bank) з капіталом 595 млн. дол., активами 14 млрд. дол., депозитами 11,5 млрд. дол. та прибутками в розмірі 503 млн. дол. Загальний капітал нових інститутів становив 3 млрд. дол., активи - 40 млрд. дол., депозити - 31 млрд. дол., а прибуток - 530 млн. дол.

У відповідь на стрімке зростання кількості банків та гостру потребу в кваліфікованому персоналі в 1981 році був створений Міжнародний інститут ісламських банків та ісламської економіки [2].

3) На *третьому етапі 1985–1989* рр. було створено ще 40 установ, з яких 15 – банки, 19 – фінансові та інвестиційні компанії та 6 – такафулів.

Найбільшим інститутом став AlRajhi Bank Саудівської Аравії з капіталом 600 млн. дол., активами 14 млрд. дол., депозитами в 10 млрд. дол. і прибутками в 411 млн. дол. Загальний обсяг капіталу утворених інститутів у цей період становив 2,3 млрд. дол., активів – 26 млрд. дол.

3) Під час *четвертого етапу 1990–1994* рр. було створено 93 установи, з яких 51 – банки, 40 – фінансово-інвестиційні компанії та 2 такафули.

Найбільшим за рівнем капіталу на той час став інвестиційний фонд Саудівської Аравії AlTawfeeq – 304 млн. дол., найбільшим за рівнем активів був Pakistan’s First Allied Bank Modaraba – 5 млрд. дол., а найбільш прибутковим – Qatar International Islamic Bank з прибутком у розмірі 110 млн. дол. Загальний капітал усіх новостворених установ становив близько 3 млрд. дол., активи – 33 млрд. дол., депозити – майже 22 млрд. дол. США, а прибуток – 787 млн. дол. США. Активи в 11 разів перевищували капітал [2, ст. 22].

4) На *п’ятому етапі*, в кінці **90-х** створено 40 установ, з яких 27 – банки та 13 – фінансові та інвестиційні компанії. Разом з тим, тоді не було створено жодного такафулу.

Найбільшою установою за рівнем капіталу та активів став Abu Dhabi Islamic Bank з 272 млн. дол. США та 1,7 млрд. дол. відповідно. Найбільшим за рівнем депозитів та прибутку став Malaysia’s Bank Muamalat з 1,3 млрд. дол. та 4,7 млн. дол.

відповідно. Загальний капітал усіх інститутів склав 1,8 млрд. дол., активів майже 9 млрд. дол., депозитів – 5,7 млрд. дол., а прибуток – майже 153 млн. дол. Активи в 4,8 разів перевищували капітал.

5) На *шостому етапі 2000–2004* рр. ще 40 установ було створено, з яких 30 банків та 10 інвестиційно-фінансових компаній, та знову жодного такафулу. Найбільшим за розміром капіталу став Saudi Arabia’s Bank Albiladi з 799 млн. дол. З точки зору активів та депозитів, найбільшим був Indonesia’s Bank Kerjasama Rakyat з 6 млрд. дол. і 5 млрд. дол. відповідно, а з точки зору прибутку – Iran’s Eqtissad Novin з 278 млн. дол. Сукупний капітал фінансових установ, створених протягом шостої фази перевищив 5 млрд. дол., активи – 33 млрд. дол., депозити – 23 млрд. дол. США, а прибуток – близько 893 млн. дол.

6) Кількість фінансових установ, створених протягом **2005–2009** рр., становила 31, з них 20 – банки та 11 – інвестиційно-фінансові установи. Найбільшим за обсягом капіталу та активами був Saudi Arabia’s Bank AlInma. Найбільшим за обсягами депозитів став Malaysia’s RHB Bank з 1,7 млрд. дол., а найбільший за обсягом прибутку став Kuwait’s AlImtiaz Bank з 105 млн. дол. На даному етапі сукупний капітал становив майже 10 млрд. дол., активи майже 22 млрд. дол., депозити – 8,3 млрд. дол., а прибуток – 580 млн. дол.

Таким чином, за 35 років до 2009 року було утворено 311 ісламських фінансових установ, з яких 59% – банки, 36% – інвестиційно-фінансові компанії та 13% – такафул [2, с. 45].

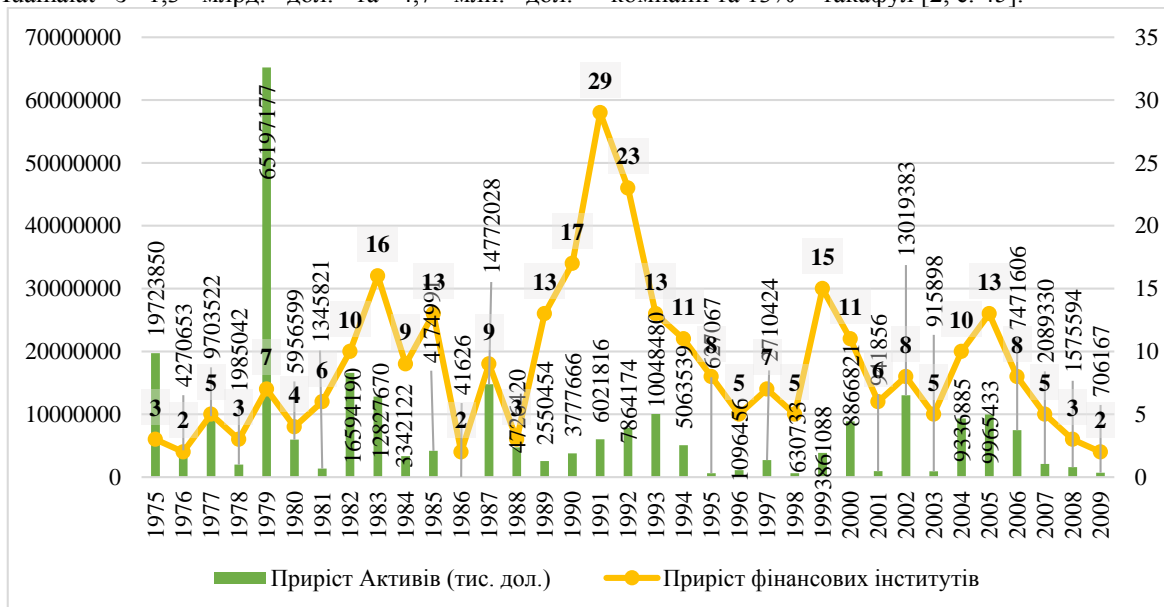

Рис. 1 Динаміка кількості ісламських фінансових інститутів та їх активів, 1975–2009 рр.
Джерело: [15]

Для посилення співпраці та координації між ісламськими банками у 1977 році була створена Міжнародна асоціація ісламських банків (International Association of Islamic Banks) зі штаб-квартирою у Мекці (Мекка). Вона також була відповідальна за створення бази даних ісламських фінансових інститутів, проте у липні 1999 р. припи-

нила своє існування. Відповідні обов'язки були передані Генеральній раді з питань ісламських банків та фінансових установ (CIBAFI, General Council for Islamic Banks and Financial Institutions) у Бахреїні. Вже в 2012 році в Раді було 114 членів, у тому числі 66 ключових та 48 спостерігачів [2].

Рада була добре спланована та укомплектована, але постійний потік збору даних часом порушувався з ряду адміністративних причин. Після цього відповідальність за базу даних частково намагалися перейняти інші установи з різним ступенем достовірності. Саме тому, практично, неможливо здійснити абсолютно достовірний аналіз протягом 2010-2019 років [15, с. 27].

Такі країни, як Іран, Судан та Пакистан повністю ісламізували свої фінансові системи. Навіть більше, Пакистан почав ісламізацію фінансової системи з кінця 1970-х років, а в Судані така ідея була розглянута, коли Університет Омдурмана у 1966 році запровадив тему існування ісламської економіки як основного методу ведення бізнесу.

Перша ісламська фінансова установа в західному світі – Ісламська банківська система (зараз Ісламський Фінансовий Дім) була відкрита у Люксембурзі в 1978 році. Після у 1981 році у Швейцарії відкрили Daral –Malal - Islam. У США в 1987 році був створений фінансовий дім Lariba, який став передовим фінансовим інститутом, що функціонує в 35 штатах США. В Австралії в 1989 році був створений Мусульманський Суспільний Кооператив Австралії.

Можна назвати декілька причин зацікавленості в Європі ісламськими банківськими операціями:

1) кількість мусульман в Європі складає біля 50 млн. осіб. Існує тенденція щодо її зростання, а, отже, як наслідок зростатиме попит на ісламські банківські послуги,

2) диверсифікація портфелю за рахунок використання різноманітних фінансових інструментів, зокрема й ісламських.

В ісламських країнах може функціонувати різна за масштабом і охопленням ісламська банківська система: від виключно ісламських банків в країні до поєднання їх з традиційними банками.

Географічна експансія ісламських банків набула значного поштовху після глобальної світової фінансової кризи 2008–2009 років та європейської боргової кризи 2011–2012 років. Як наслідок, ісламські банківські інститути тісно співпрацюють із міжнародними партнерами, такими як Citibank, BNP Paribas, HSBC, тощо, які відкривають у своїх установах «ісламські вікна» – спеціальні підрозділи, які функціонують на засадах ісламського банкінгу [16].

Окрім того, релігійно-демографічні передумови впровадження ісламського банкінгу в своїх національних фінансових системах мають такі західноєвропейські країни: Франція (іслам сповідують 4,7 млн. осіб), Німеччина (4,1 млн. осіб), Великобританія (понад 2,7 млн. осіб), Італія (1,5 млн. осіб), Іспанія (1 млн. осіб). Головним центром ісламського банкінгу вважається Великобританія, де функціонують 5 повноцінних ісламських банків (Bank of London and Middle East, QIBUK, European Islamic Investment Bank, Gatehouse Bank, Islamic Bank of Britain). Окрім цього, щонайменше 17 традиційних банків Великобританії у своїх підрозділах відкрили «ісламські вікна» [16, с. 85 - 100].

Разом з цим, ісламські фінанси мають велике майбутнє в США. Ісламський фінансовий ринок в США складає близько 1,5 млрд. дол. США. Ліцензований іпотечний кредитор, Guidance Financial, є поточним лідером на ісламському ринку житлового фінансування, працює в 32 штатах, і видав понад 900 мільйонів доларів через угоди мушарак [2].

З 2010 року в аналітичному виданні Global Islamic Finance Report (GIFR) щороку висвітлюються останні події у світовій галузі ісламських фінансових послуг. Кожне таке видання має специфічну тематику. Так, згідно з GIFR провідними центрами ісламського банкінгу в 2019 році стали Індонезія, Малайзія, Іран, Саудівська Аравія та Судан.

COUNTRIES	2019 SCORE	2018 SCORE	CHANGE IN SCORE	2019 RANK	2018 Rank	CHANGES IN RANK
INDONESIA	81.93	24.13	+57.80	1	6	+5
MALAYSIA	81.05	81.01	+0.04	2	1	-1
IRAN	79.03	79.01	+0.02	3	2	-1
SAUDI ARABIA	60.65	66.66	-6.01	4	3	-1
SUDAN	55.71	17.09	+38.62	5	11	+6
BRUNEI DARUSSALAM	49.99	10.11	+39.88	6	14	+8
UNITED ARAB EMIRATES	45.31	39.78	+5.53	7	4	-3
BANGLADESH	43.01	17.78	+25.23	8	10	+2

Рис. 2 Провідні країни ісламського банкінгу, 2018–2019 рр.

Джерело: [17, с. 3]

Так, в 2019 році Індонезія займала перше місце з показником 81.93, обігнавши Малайзію, яка домінувала в індексі з 2011 року. Попередніми очільниками рейтингу були Іран та Малайзія. До 2020 року Малайзія три роки поспіль займала перше місце, змінивши Іран. В 2016 році Індонезія підскачила 5 позицій, та зайняла перше місце. Варто відмітити той факт, що саме Малайзія є найбільшим ринком емісії сукук, в той час як в Ірані весь фінансовий сектор функціонує відповідно законів Шаріату.

До факторів, які призвели до піднесення Індонезії можна віднести:

1. Політична підтримка на найвищому рівні: Президент Джоко Відодо сам очолює національний комітет (Комітет Націонал Кеуанган Сярій).

2. Розвиток регуляторних норм у галузі ісламських банківських фінансів також значно допоміг країні стати світовим ринком IBF (ісламські банківські фінанси). Орган фінансових послуг (ОЖК) та Bank Indonesia (центральний банк) тісно працювали над створенням рівних умов для IBF в країні.

3. Приватний сектор також відіграв надзвичайно важливу роль у просуванні ісламських банківських фінансів (IBF). Банк Syariah Mandiri (BSM) тепер став світовим лідером IBF, хоча його головна увага залишається на національному / внутрішньому ринку [17, с. 56].

Можна виділити наступні етапи, через які країна може пройти в міру розвитку повноцінної функціонуючого ісламського банку:

1) відкриття « ісламського вікна », тобто підрозділу в звичайному банку, за допомогою якого клієнти можуть вести бізнес, використовуючи лише сумісні інструменти шаріату;

2) створення ісламської філії або перетворення в повноцінний ісламський банк (коли «ісламське вікно» збило значну клієнтську базу).

Висновок. Таким чином, ісламський банківський бізнес має дві переваги перед звичайним банківським бізнесом. Перший – це уявлення про те, що ісламські банки прив'язані до більш високого морального рівня. Вони не будуть брати на себе безвідповідальні суми ризику або не платити великі бонуси своїм топ-банкірам. Друга полягає в тому, що прибуток отримується від ідентифікованих активів, а не непрозорих комбінацій похідних та цінних паперів. Оскільки ісламські банки не можуть заробляти гроші за допомогою відсотків, вони покладаються на зв'язки з матеріальними активами, такими як нерухомість та власний капітал, стягуючи орендну плату замість відсотків.

Отже, концепція безвідсоткової банківської справи вже не є тільки теорією, а ствердно говорить нам про парадигму діяльності ісламських банків. Еволюція ісламського банківництва довела її ефективність та дієздатність, зокрема під час світових фінансових криз, що зробило її конкурентноспроможною по відношенню до традиційного банківництва. Сьогодні ісламська фінансова індустрія не обмежена географічними кордонами, сягає далеко за межі ісламських країн, посилюючи свою роль у

їх традиційних національних фінансових системах. Ісламський банк є захисником вкладів, оскільки він враховує інтереси суспільства в цілому під час прийняття рішень. Проте це не має наводити нас на думку, що кожен долар, який виходить з банку, повинен бути конкретним проектом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пророченко Н. О. Доктрина ісламської економіки: теорія і практика / Н. О. Пророченко URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6402/Prorochenko_Doktry_na_islamskoyi_ekonomiky.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

2. Al-Harbi A. Development of the Islamic Banking System / Ahmad Al-Harbi // ResearchGate. – 2015. – URL: https://www.researchgate.net/publication/338898444_Development_of_the_Islamic_Banking_System.

3. Постановления и рекомендации Совета исламской академии правоведения (Часть 1). – 2017. – URL: <https://www.worldislamlaw.ru/?p=218>.

4. Рябініна Л. М. Генезис та докорінні відмінності парадигми СУЧАСНИХ традиційного та ісламського банків як посередників грошового ринку. “Економіка України”. — 2015. — 2 (639).

5. Трунин П. В. Исламская финансовая система: современное состояние и перспективы развития / П. Трунин, М. Каменских, М. Муфтяхетдинова. – М.: ИЭПП, 2009. – 88 с.: ил. – (Научные труды / Ин-т экономики переходного периода; № 122P).

6. Iraj Toutounchian, Islamic Money and Banking: Integrating Money in Capital Theory / Iraj Toutounchian, p.384.

7. Samuelson, P.A. 1964, Economics, An Introductory Analysis (sixth edition), McGraw-Hill-Book Company, N.Y.

8. Сембер С. В. Исламские банки: особенности функционирования и развития / С.В. Сембер, В.С. Стойка, Н.Е. Легеза // Экономика промышленности. — 2016. — № 1 (73).

9. Global Islamic Finance Report // BMB Islamic. – 2011. – URL: http://gifr.net/pdf/gifr_2011.pdf.

10. Арутюнов В. Х. Банківська справа в світлі морально-етичних норм ісламу / В. Х. Арутюнов, В. М. Свінціцький // Підвищення ролі банківської системи в економічному зростанні: матеріали наук.-практ. конф. 18–19 листоп. 2004 р. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т [та ін.] ; редкол.: А. М. Мороз (наук. ред.) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2004. – С. 42–52.

11. Evolution of Islamic Banking in the world and the privileges it Offers. Explain and Illustrate in the worldwide aspect // The Lawyers and Jurists. – 2017. – URL: <https://www.lawyersjurists.com/article/evolution-islamic-banking-world-privileges-offers-explain-illustrate-worldwide-aspect/>.

12. Пантелєєва Н.М. Исламская банковская справа: сущность, инновации та регулирования // Наук. вісн.: Фінанси, банки, інвестиції. – 2012. – № 3.

13. Evolution of Islamic Banking // Islami Bank Bangladesh Limited. – 2020. – URL: https://www.islamibankbd.com/abtIBBL/cis_evolution_of_islamic_banking.ph.

14. Global perspective on Islamic Banking & Insurance // Newhorizon. – 2019. – URL: <http://data.islamic-banking.com/NH/PDF/200.pdf>.

15. Global perspective on islamic banking & insurancehttp URL://data.islamic-banking.com/NH/PDF/200.pdf.

16. М. Рубцова, М. Гасанов Интеграция исламского банкингу у традиційні банківські системи. – URL: http://www.academia.edu/download/56858470/M8_Rozwoj_spolecznosci_T3.pdf#page=85.

17. Islamic Finance Country Index – IFCI 2019 // DDCAP Group. – 2019. – URL: <http://www.gifr.net/publications/gifr2019/ifci.pdf>.

A SLAPPY ATTEMPT TO GIVE OUT A GENERAL CONTENT CHARACTERISTIC OF RESEARCH ABOUT MVL AIRPORTS

Leontyev R.

*Computer center of the Far East office Russian Academy of Sciences
Khabarovsk, Russia*

НЕЛЕПАЯ ПОПЫТКА ВЫДАТЬ ОГЛАВЛЕНИЕ ЗА ОБЩУЮ ХАРАКТЕРИСТИКУ ИССЛЕДОВАНИЯ ОБ АЭРОПОРТАХ МВЛ

Леонтьев Р.Г.

д-р экон. наук, профессор, почетный работник высшего профессионального образования РФ, главный научный сотрудник ВЦ ДВО РАН, г. Хабаровск, Российская Федерация

Abstract

The article analyzes the absurd attempt of its producers presented in the response of the leading organization to give out the table of contents of the dissertation on the management of airports of local airlines for its "general characteristics". It is proved that this attempt by МИИТ employees was caused by their negligent ignorance of the text of the dissertation, and its (attempts) result was a falsified (that is, actually non-existent in reality) content of this scientific qualification work.

Аннотация

В статье подвергнуты анализу представленная в отзыве ведущей организации нелепая попытка его продуцентов выдать оглавление диссертации о менеджменте аэропортами местных воздушных линий за ее «общую характеристику». Доказано, что эта попытка сотрудников МИИТ вызвана их халатным незнанием текста диссертации, а ее (попытки) результатом стала фальсифицированное (то есть на самом деле несуществующее в действительности) содержимое этой научно-квалификационной работы.

Keywords: Airport management, local airlines (MVL), state scientific certification, dissertation, review of the leading organization, table of contents and general characteristics of the dissertation.

Ключевые слова: Менеджмент аэропортами, местные воздушные линии (МВЛ), государственная научная аттестация, диссертация, отзыв ведущей организации, оглавление и общая характеристика диссертации.

*Между невежеством и знанием
лежит пропасть.
Японская пословица*

Известно, что в соответствии с пунктом 23 (абзац 1) действующего на момент защиты диссертации Милой «Положения о порядке присуждения ученых степеней», утвержденного постановлением правительства РФ от 30 января 2002 года № 74 (в редакции постановления правительства РФ от 20 июня 2011 года № 475) (далее – «Положение о порядке присуждения ученых степеней»), «диссертационные советы назначают по диссертациям ведущие (оппонирующие) организации, «известные своими достижениями в соответствующей отрасли науки».

Однако, «диссертационный совет ДМ 223.005.02 при Морском государственном университете им. адм. Г.И. Невельского» по диссертации

Милой назначил ведущей организацией «Московский государственный университет путей сообщения (МИИТ)», который практически неизвестен своими достижениями в научной сфере гражданской авиации. Во всяком случае, в 2012 году не были известны изданные под эгидой данного вуза "ваковские" и обычные научные публикации в этой же сфере.

Поэтому МИИТ, как и его сотрудники, поставившие свои подписи на отзыве этой ведущей организации, в 2012 году не были достаточно «известными своими достижениями в научной сфере гражданской авиации (воздушного транспорта)». При этом, забегая вперед, следует отметить, что именно эта причина, не в последнюю очередь, предопределила отвратительно неприемлемое качество содержания упомянутого отзыва на пресловутое «диссертационное исследование» соискателя ДВГУПС Милой.